

Een vriend van Israël is nog geen vijand van de Palestijnen

De staat Israël is nog altijd de belichaming van rechtvaardigheid, het enige recht dat het Joodse volk kon worden gedaan na het onrecht dat de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog is aangedaan. Maar wie een 'vriend' is van Israël, is niet automatisch een 'vijand' van de Palestijnen. Het nederzettingenbeleid van Israël is een provocatie aan het adres van de Palestijnen. Het heeft alleen geen zin om Israël te isoleren. Een intensivering van de relatie tussen Israël en de Europese Unie geeft veel betere mogelijkheden het gesprek aan te gaan, ook over de lastigere kwesties.

door *Maxime Verhagen*

Maxime Verhagen is demissionair minister van Buitenlandse Zaken.

IK STA BEKEND ALS EEN VRIEND VAN ISRAËL. Voor die aanduiding loop ik niet weg, al weet ik dat niet iedereen haar positief uitlegt. Laat ik dan vooropstellen dat ik geen kritiekloze vriend ben, en dat ik ook niet vind dat dat de kern van vriendschap is: dat je alles maar voor zoete koek slikt, en je commentaar op elkaars handelen voor je houdt. Als dat de definitie is van vriendschap, dan hebben ze in Israël geen goeie aan me. Als de opstelling van Israël de kansen op vrede verkleint, zoals bij het nederzettingenbeleid of bij het Gaza-beleid, steek ik mijn kritiek niet onder stoelen of banken en spreek ik de Israëlische autoriteiten daar ook op aan.

Tegelijkertijd vind ik het vreemd dat je jezelf in deze tijd kennelijk moet verantwoorden als je Israël een warm hart toedraagt. Voor mij is de staat Israël nog altijd de belichaming van rechtvaardigheid, het enige recht dat het Joodse volk kon worden gedaan na het onuitsprekelijke onrecht dat de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog is aangedaan. Ik heb Yad Vashem een

aantal keren bezocht, en daar dat onrecht met eigen ogen gezien. Dat leed is zo zwart, daar zijn geen woorden voor. De Shoah is een kras op ieders ziel. Daar vormde zich ook voor mijn ogen de connectie met het Beloofde Land: als je naar buiten loopt, het donker uit, het licht in, dan strekt dat land zich voor je uit, en zo ervaar je het dan ook, alsof je het kwaad achter je laat, en een betere toekomst tegemoet wandelt. Ik heb dat altijd als een heel bijzonder gevoel ervaren. En ik ben er ook altijd van overtuigd geweest dat ik, als minister van Buitenlandse Zaken, wilde doen wat in mijn vermogen ligt om die betere toekomst te helpen bewerkstelligen. Een toekomst gebaseerd op een tweestatenoplossing, met veilige grenzen voor Israël en een levensvatbare Palestijnse staat, gebaseerd op de grenzen van 1967.

PALESTIJNSE STAAT

Natuurlijk past hier bescheidenheid. Nederland kan best iets uitrichten in de wereld, maar ons land heeft zeker niet de sleutel in handen als het gaat om het formuleren van een oplossing voor het Israëlisch-Palestijnse conflict. Dat moge duidelijk zijn. Wat ik me wél tot doel heb gesteld, is een actieve en betrokken rol te spelen. Vertrouwen op te bouwen, aan beide

De Palestijnen hebben door de bezetting onnoemelijk veel leed ondervonden

zijden, en alles op alles te zetten om de omstandigheden waaronder een vredesakkoord gesloten kan worden, zo gunstig mogelijk te maken. En om iedereen te mobiliseren om dat vredesakkoord, wanneer het er komt, met man en macht te ondersteunen, zodat het ook daadwerkelijk kans van slagen heeft. Dat is de manier waarop de Nederlandse regering invulling geeft aan zijn belofte een actieve en betrokken rol te spelen bij de problematiek in het Midden-Oosten.

We doen dat op een evenwichtige wijze. Wie het etiket ‘vriend van Israël’ zo interpreteert dat ik automatisch een ‘vijand van de Palestijnen’ zou zijn, heeft er niets van begrepen.

De Palestijnen hebben door het conflict en de bezetting onnoemelijk veel leed ondervonden. Ik voel mee met het diepe Palestijnse verlangen naar een staat waarin ze eindelijk in vrede en vrijheid kunnen leven. Nederland draagt veel bij aan het creëren van de voorwaarden die een Palestijnse staat mogelijk moeten maken. Elk jaar besteden we zo’n 45 miljoen euro aan economische wederopbouw, goed bestuur en mensenrechten, en noodhulp in de Palestijnse gebieden. Daarmee is Nederland één van de grootste donoren binnen de Europese Unie.

Ik onderhoud goede contacten met president Abbas en premier Fayyad, zowel als ik in de regio ben als elders, bijvoorbeeld in New York.

Waar niemand mij echter ooit op zal kunnen betrappen, is het aangaan van banden met terroristische groeperingen. Groepen die het bestaansrecht van Israël niet erkennen, groepen die zeggen niet te zullen rusten voor de vernietiging van Israël een feit is, groepen die weigeren geweld af te zweren bij het nastreven van hun doelen. Groepen die, kortom, niet voldoen aan de voorwaarden die de internationale gemeenschap – in de vorm van het Kwartet (de vs, Rusland, de EU en de VN) – gesteld heeft. Hamas bijvoorbeeld; daar ga ik niet mee aan tafel zitten, want dat zou de oplossing van een conflict alleen maar moeilijker maken.

Gaat die Palestijnse staat er komen? In mijn ogen is dat onvermijdelijk. En dat niet alleen: ik denk dat het ook in Israël's belang is dat die staat er komt. Als Israël de *Joodse* staat wil blijven zoals resolutie 181 die in 1947 voorzag, in de geest van de Balfour Declaration, dan is een tweestatenoplossing de enige weg. Zonder Palestijnse staat blijft Israël immers één staat met twee volken, en dreigt het Joodse volk uiteindelijk de minderheid te worden. Dat is een onwenselijk maar realistisch vooruitzicht. Het betekent dat beide partijen in het conflict niet alleen elkaars toekomst in een wurggreep houden, maar de facto ook hun eigen toekomst. Dat zou de urgentie om tot een tweestatenoplossing te komen groter moeten maken, anders ben je in feite zelfdestructief bezig. Dat kunnen politici natuurlijk niet hardop zeggen, maar ik denk dat men zich er wel in toenemende mate van bewust is: er *is* geen alternatief.

PIJNLIJKE BESLISSINGEN

De vraag is niet zozeer: *wat?* Hoewel er vanzelfsprekend over alle onderdelen van een alomvattend vredesakkoord heel lang gesproken kan worden, liggen de contouren van zo'n akkoord toch redelijk vast, juist omdat er in het verleden zoveel over gesproken is. Partijen weten van elkaar wel wat de rode lijnen zijn, en wat de ander per se nodig heeft om mee thuis te kunnen komen. Natuurlijk is het aan de partijen zelf om tot overeenstemming te komen over een akkoord. Maar de internationale verwachting is dat een vredesakkoord er grosso modo als volgt zal uitzien: de tweestatenoplossing is de basis. aan Israël moeten overtuigende veiligheids garanties worden geboden. Erkenning van Israël is daartoe een eerste vereiste. De grenzen van 1967 worden gerespecteerd, wat betekent dat Israël een deel van zijn nederzettingen zal moeten opgeven. De Palestijnen moeten territoriaal worden gecompenseerd voor de nederzettingen waarvan overeengekomen wordt dat ze tot Israël's grondgebied gaan horen. Jeruzalem zou

de hoofdstad van twee staten kunnen worden. Ook voor de vluchtelingenproblematiek moeten de partijen een goede oplossing vinden. Grootschalige terugkeer van vluchtelingen ligt niet voor de hand, aangezien dat het Joodse karakter van de staat Israël teniet zou doen; vluchtelingen moeten wel worden gecompenseerd. Ik weet: op zichzelf genomen zijn dit bijzonder lastige en bijzonder emotionele kwesties. Toch zullen ze in samenhang moeten worden uitonderhandeld, waarbij beide partijen pijnlijke beslissingen zullen moeten nemen. Maar die pijnlijke beslissingen betekenen niet dat de een of de ander op de knieën wordt gedwongen. Het is precies zoals Amos Oz, één van Israëls meest gelezen schrijvers, zegt: compromis is geen capitulatie. Een compromis wil zeggen dat zowel Israëli's als Palestijnen, zonder gebogen hoofd, een einde kunnen maken aan een conflict dat nu al tientallen jaren voortduurt.¹

De vraag is dus vooral: *hoe?* Hoe kunnen partijen er samen uitkomen? De uitgangspositie is niet rooskleurig. De Palestijnen blijven onderling worstelen, het gezag van Hamas over Gaza is een ramp. De Israëliëse regering heeft zich slechts in beperkte mate genegen getoond vertrouwenwekkende maatregelen te nemen. De beslissing om door te gaan met de bouw van nederzettingen lijkt niet alleen een provocatie aan het adres van de Palestijnen, maar ook aan dat van de Amerikanen en de gehele internationale gemeenschap, die Israël vraagt met die bouw te stoppen. U kent mij:

De omstandigheden voor een vredesakkoord zijn nu gunstiger dan voorheen

ik draag mijn hart op mijn tong, wat voor een politicus overigens niet altijd een zegen is. Van deze beslissing van de Israëliëse regering heb ik gezegd dat ik die diep- en diepriet vind. Tegelijkertijd heb ik geen zin om me te laten verlokken

tot een isolement van Israël, tot het opschorten van de intensivering van de relatie tussen Israël en de Europese Unie bijvoorbeeld, waar sommige van mijn collega's wel om roepen. Ik vind juist dat we die intensivering wél ter hand moeten nemen. Dat geeft ons veel betere mogelijkheden het gesprek aan te gaan, ook over de lastigere kwesties. En overigens bepleit ik ook een intensivering van de betrekkingen tussen de Europese Unie en de Palestijnse Autoriteit.

OPTIMISME

Hoewel Israël en de Palestijnse Autoriteit de afgelopen periode verder uit elkaar lijken te zijn gedreven, ben ik toch voorzichtig optimistisch dat het zal lukken om beide partijen terug te geleiden naar de onderhandelings-

tafel. En ik ben zelfs voorzichtig optimistisch dat die onderhandelingen uiteindelijk zullen leiden tot het zo begeerde vredesakkoord. Ik denk namelijk dat de omstandigheden die moeten leiden tot zo'n akkoord nu gunstiger zijn dan voorheen. Allereerst is er een nieuwe Amerikaanse regering die heeft aangegeven zich volop te willen inzetten voor een oplossing van het Israëlijsch-Palestijnse conflict. Dat is winst, want we hebben die leidende, bemiddelende rol van de Amerikanen echt nodig. Ik vind dan ook dat we alles in het werk moeten stellen om de Amerikanen te ondersteunen in hun pogingen het vredesproces vlot te trekken. Dat is ook de reden dat ik binnen de Europese Unie zo hard trek aan een soort *contingency planning*: ik wil inzichtelijk maken op welke wijze de EU kan bijdragen aan de uitvoering van een vredesakkoord, namelijk door de Palestijnen te helpen bij het opbouwen van een levensvatbare staat, die ook kan bijdragen aan Israël's veiligheid. Bijvoorbeeld door het trainen en uitrusten van de Palestijnse politie, en door economische samenwerking met de Palestijnse gebieden. Daar investeert de EU nu al heel veel in. Tegelijkertijd moeten we Israël veiligheidsgaranties bieden. In dat licht moet u ook mijn eerdere voorstel zien om de grens tussen Egypte en Gaza te laten controleren door een internationale missie, om wapensmokkel tegen te gaan. In mijn ogen zijn dit allemaal deposito's die we nu al moeten inleggen om het vredesakkoord straks kredietwaardig te maken. Ook de buurlanden van Israël zouden het onderste uit de kan moeten halen om de kans op vrede te maximaliseren. De internationale gemeenschap zou moeten uitstralen dat ze als één man sterk achter een vredesakkoord staat, en er alles aan zal doen om zo'n akkoord te laten slagen. De VS, de EU, Rusland, China, de Arabische landen, iedereen. De rol van de landen in de regio is daarbij heel belangrijk. Zij moeten hun eigen relatie met Israël tegen het licht durven houden, en stappen zetten op weg naar erkenning. En wat ze vooral niet moeten doen is altijd maar weer zwichten voor die retoriek, die tirades die we nu al zo vaak hebben gehoord en waar nog nooit iemand een steek mee is opgeschoten.

Naast de hernieuwde Amerikaanse betrokkenheid zou ook Iran succesvolle vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnen, en tussen Israël en zijn buurlanden, dichterbij moeten brengen. Ik weet dat het vreemd klinkt, maar het zou zomaar eens kunnen zijn dat partijen beter af zijn door de vijand van hun vijand tot vriend te maken. Het is in de buitenlandse politiek vaak zo gegaan. De internationale gemeenschap is in gesprek met Iran over zijn nucleaire ambities, en het zou me een lief ding waard zijn als we die gesprekken succesvol zouden kunnen afronden. Maar erop rekenen doe ik niet. Ik blijf Iran vooralsnog beschouwen als één van de grootste dreigingen die de internationale gemeenschap anno 2010 op zijn bord heeft liggen. Maar wat zou het president Ahmadinejad in de wielen

rijden als Israël tot een vergelijk zou kunnen komen met zijn buurlanden. Als die Palestijnse staat er zou komen. Hij zou niets meer hebben om zijn giftige pijlen op te richten, zijn holle retoriek zou voorgoed verdampen, en in plaats daarvan zou hij een gesloten front tegenover zich treffen. Ik weet dat dit als mooie toekomstmuziek in de oren klinkt, maar ik zou wel heel graag willen inzetten op zo'n scenario. In ieder geval hoop ik dat het een extra motivatie oplevert voor partijen om hun onderhandelingen weer op te pakken.

Want dat die onderhandelingen door moeten gaan, voortgang moeten vinden, dat staat voor mij als een paal boven water. Alleen aan de onderhandelingstafel kan een duurzaam akkoord vorm krijgen. Wat dat betreft illustreren de recente tragische gebeurtenissen rondom het Gaza Freedom Flotilla, waarbij negen doden te betreuren waren, de urgentie van een politieke oplossing voor het Israëlisch-Palestijnse conflict.

Noot

-
- 1 Amos Oz, 'Between Right and Right', in: Idem, *How to cure a fanatic* (pp. 1-36). Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006.